

NOVO BRANJE

Miriam Steiner Aviezer: *Vojak z zlatimi gumbi*. Sekcija za interdisciplinarno raziskovanje ZRC SAZU – Založba ZRC SAZU Ljubljana, Ljubljana 2015, 111 str.

Slovenske knjižne police so bogatejše za prvi ponatis druge izdaje knjige *Vojak z zlatimi gumbi* avtorice **Miriam Steiner Aviezer**. Prva izdaja tega zanimivega čtiva za mlade bralce je že pred leti pošla in po knjigi je bilo (zlasti med mladimi bralci) na Slovenskem veliko povpraševanje. Za pripravo in izdajo je poskrbela Sekcija za interdisciplinarno raziskovanje ZRC SAZU v Ljubljani, njen izid pa je podprlo veleposlaništvo države Izrael na Dunaju, katerega področje zajema tudi Slovenijo. Risbe je prispeval Vladimir Lakovič, besedilo je jezikovno pregledala Helena Dobrovoljc, oblikovanje in prelom je bilo delo Tanje Radež, knjigo pa so v 300 izvodih natisnili v tiskarni Cicero v Begunjah.

Miriam Steiner Aviezer, slovenska Judinja, ki že dolga leta živi in dela v Izraelu in velja za eno najboljših poznavalk zgodovine holokavsta na območju nekdanje Jugoslavije, je kot deklica sama okusila strahote koncentracijskega taborišča. Še posebej jo je kot deklico prizadela ločitev od matere, po kateri je v taborišču neizmerno hrepenela. To bridko izkušnjo je na zelo preprost način, a z bogato sporočilnostjo mladim bralcem, popisala v knjigi *Vojak z zlatimi gumbi*. Na Slovenskem je že zdavnaj pošla, redki izvodi so bili na voljo le še v nekaterih knjižnicah. Ker je njeno delo zelo primerno čtivo za mlade ob učenju o holokavstu, se je ZRC SAZU odločil za

drugo izdajo knjige. Spremno besedo je pripravil **dr. Oto Luthar**, zgodovinar in tudi ugleden raziskovalec problematike holokavsta na Slovenskem, sicer tudi direktor ZRC. Med drugim je poudaril, da je »leta 1935 rojena Miriam Steiner Aviezer do svojega šestega leta živela idilično življenje. V lekarni njenega očeta Bele Steinerja v Trebnjem se ljudje niso srečevali samo zaradi zdravil, temveč tudi zaradi radijskih in časopisnih novic, ki jih je Bela Steiner še sveže posredoval svojim strankam. V skrbah za staro mamo, ki je živela v Karlovcu, je mama Zora s hčerko odpotovala na Hrvaško, kjer so ju zajeli ustaši in ju poslali v taborišče Stara Gradiška. Za Miriam je bilo najhujše to, da so jo za štiri dni ločili od mame. Ločena od mame se je v upanju na ponovno snidenje skušala prilagoditi novim razmeram. Potem ko se je to zgodilo, pa se je dolgo pričakovano srečanje spremenilo v nočno moro. Ali, kot pravi avtorica, šestletna Biba ni bila več otrok in mati ni bila tista mati, ki jo je Biba želela videti. Postali sta zapornici z istimi obveznostmi. Kasneje ju je oče sicer uspel spraviti nazaj v Slovenijo, vendar so jih Italijani kmalu zatem izselili v taborišče Ferramonti. Po kapitulaciji Italije se je družina umaknila v partizane in tam dočakala osvoboditev.«

Miriam Steiner Aviezer je pripovedno enostavno, a čustveno močno osebno obarvano otroško usodo preli-la v berljive povedi, ki bralca ne pustijo ravnodušnega. Njen slog je sicer preprost, izpovedna moč pa neverjetno globoka in pretrese slehernega bralca. Ko v prisposodobah niza strahotno izkušnjo z lakoto in žejo otroka, se ustavi ob človeškem dostojanstvu

in se podzavestno najprej namesto hrane odloči za vazo z marjetkami. »Dostojanstveno so se dvigali beli cvetovi nad to bogato obloženo mizo kot edina stvarnost. Da, to je tisto, kar bo vzela. Z rožo v roki bo odkorakala mimo dolgega špalirja črnih škornjev, mimo vseh rumenih sonc v pesku, mimo drevesa z lažnivo senco, hodila bo, hodila s to lepo rožo po taborišču, tja do njihove barake, do mamine postelje in ji bo rekla: Vse najboljše, mami. Vojak z zlatimi gumbi je stal za njo. No, kaj je zdaj, boš kaj vzela ali ne? Hotela je vzeti en cvet, ko je pred njo nenadoma zrasla podoba mame: njen obraz, ves suh in prestradan, njene vročične oči. Spustila je pogled od lepih belorumenih cvetov in vzela s prvega krožnika velik kos kruha.« In še nekaj podobnih izpovednih delov v knjigi pretresljivo slika podobo vojnega časa, ki mladim ni prizanesel. Še zlasti

ne judovskim otrokom, ki so morali v živo spremljati pot očetov in mater v plinske celice in krematorije. Miriam Steiner Aviezer je po vojni študirala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, knjiga *Vojak z zlatimi gumbi* pa je kot mladinski roman prvič izšla leta 1964 v zbirki Pota mladih. Knjiga je bila deležna velikanskega odmeva in je bila prevedena v srbohrvaščino, angleščino in hebrejščino. Steinerjeva živi v Izraelu, kjer si je ustvarila dom in družino s pisateljem Šmuelom Aviezerjem v Tel Avivu. Pogosto obišče Slovenijo in še vedno sodeluje v mnogih raziskovalnih projektih o holokavstu. Med drugim je vključena tudi v pripravo monografije o slovenskih pravičnikih med narodi, ki nastaja v koprodukciji ZRC SAZU in CJKD Sinagoga Maribor.

Marjan Toš